

Fremstillede Thiele private helsagskonvolutter?

Den helsagskonvolut, som er vist i denne artikel, var det eneste objekt jeg fik tid til erhverve på den nationale udstilling i Horsens. Og det er jo ikke så interessant, andet end for mig.

Umiddelbart var det farvekombinationen af en helsagskuvert i gul og grå værdipåtryk samt den ultramarine 60 øre - 4. tryk i øvrigt - den almindelige ultramarine, som fangede min interesse. Forsendelser med 60 øre blå/brun og i særdeleshed den ultramarine er undervurderede.

Men ved nærmere eftersyn opdagede jeg, at fir-

mapåtrykket „Chokoladefabrikken „Freja“, ikke var påtrykt i sort farve, som man skulle forvente, men i grå og faktisk i den samme grå farve, som 3 øre bølgelinieværdipåtrykket. Når jeg vendte brevet om og så på hvor hårdt påtrykket af firmanavnet og værdipåtrykket gik igennem på bagsiden, så det ud som om det var udført med samme fysiske tryk. Disse iagttagelser rejser altså det spørgsmål, om firmapåtrykket er påført samtidigt med værditegnet. Altså om helsagskonvolutten var fremstillet af postvæsenet (i Thieles Bogtrykkeri) på ordre af en privat virksom-

Anbefalet brev sendt 15/8 1921 fra København 7 til Crimmitschau i Sachsen i Tyskland. Brevtakst: 0-20 g: 40 øre (1/2 1921 - 1/11 1925), anbefalingsgebyr: 30 øre (1/2 1921 - 1/4 1926), ialt 70 øre. Frankeret med 60 øre ultramarin 4. tryk på tiltrykt helsag nr. S-24

hed? Det er ellers noget alle tilgængelige kilder siger, ikke er muligt.

Helsagskataloget fra 1984-85

I Danske Helsager bind 1 og 2 fra 1984-85 skrevet af Oluf Pedersen, siges der i indledningen om private påtryk:

„Mange private firmaer og institutioner brugte også de almindelige helsager med et privat formulartiltryk eller trykte adresser. Disse tiltryk blev ikke foretaget af postvæsenet“. (Bind I, side 7).

Hvis det nu viser sig, at adresse og firmanavn i dette tilfælde er trykt samtidigt med værdistempet, gennemhuller det altså denne påstand. Så må det altså være postvæsenet (eller Thieles Bogtrykkeri i tiden op til 1934), som fremstillede helsagen inklusive firma-tiltrykket.

I samme bog står også at postvæsenet fremstillede korrespondancekort, brevkort og tryksagskort til institutioner og private firmaer. Disse helsager fremstillet til private kendetegnes ved, at de efter fabriktionsnummeret er forsynet med et „x“.

S. Ringstrøms helsagskatalog fra 1985

Ringstrøms katalog fortæller, at Postvæsenet i 1921 giver tilladelse til at anvende konvolutter med et af postvæsenet påtrykt værdistempel. Altså private eller institutioner afleverer et antal konvolutter, som postvæsenet derefter tiltrykker med et værdistempel. Men postvæsenet fremstiller ikke selve den fysiske konvolut.

De institutioner og virksomheder, det drejede sig om, var:

- Statstelegrafvæsenet (1922-1927)
- Kunstforlaget Norden (1925-30)
- Statens Seruminstitut (1926-1933)
- Invalideforsikringsretten (1926-1947)
- Jernholms Motorfabrik (1927)
- Sundhedstyrelsen (1934-1978)
- Politidirektøren (1935-1950)
- Direktoratet for Sygekassevæsenet (1936-1947)
- Finansministeriet (1950)
- Nordre Birks Politi (1956-7)
- KTAS (1963-1981)
- Indenrigsministeriet (1957)
- De forenede Protokolfabrikker (1964)
- Diverse sygekasser (1965-1973)
- Social- og Sundhedsforvaltningen i København (1973-1982)
- Entreprenørforeningens Licitationskontor (1967-1984)
- Plumrose (1966-74)
- Holger Petersen (1965-71)
- Randers Protokolfabrik (1964-66)

Danmarks Helsager (1999)

Dette katalog indeholder de samme oplysninger som Ringstrøm vedrørende de private tiltryk på helsagskonvo-

lutter. Der er dog på bagsiden en flot illustration af konvolutten til Jernholms Motorfabrik, som nok er det nærmeste vi kommer „vores“ helsagskonvolut fra Chokoladefabrikken „Freja“.

Den oprindelige helsags baggrund

December 1918 til marts 1919 fremstilles 7 øres konvolutter med værditegn i 7 øre gul. Disse konvolutter kunne især bruges som lokalportobreve.

22-M i et oplag på 116.325

23-V i et oplag på 112.825

S-24 i et oplag på 228.325

På grund af portoændringen 6-7/10 1919 blev restoplaget af konvolutter indkaldt fra postkontorerne og konvolutterne blev forsynet med et tiltryk af 3 øres bølgenieværdistempel i grå. 1. aflevering var 17.3.1920 og det totale oplag var 177.150. Altså ikke nogen sjælden helsag.

Problemstillingen

Er det blot et tilfælde, at trykfarven på 3 øres bølgeniestemplet og trykfarven i firmanavnet på fabrikken synes at være ens? Eller er der virkelig tale om at Thiele på ordre tiltrykte både værdistempel og firmanavn i en og samme arbejdsgang?

Den eneste måde vi kan finde ud af det på, er hvis der blandt samlerne findes tilsvarende konvolutter fra fabrikken med samme værdipåtryk, altså både 7 øre gul og 3 øre grå. Vi kan så måle efter og se om afstand og placering af firmanavn i forhold til 3 øres værdipåtrykket er den samme.

Det er hermed selvfølgelig en opfordring til læserne om at se efter, om de har sådanne kuverter i deres gemmer.

Hvis nu det viser sig, at det er overvejende sandsynligt, at Thiele har trykt både værdistempel og firmanavn, stiller det spørgsmålet, om der findes andre firmaer, som har fået fremstillet sådanne kuverter, som vi bare ikke har opdaget endnu?

Chokoladefabrikken Freja

Et oplag på internettet gav nogle få sparsomme oplysninger om fabrikken.

I en tråd i en diskussion på et slægtsforskerforum står, at fabrikken lå på adressen Holger Danskes Vej 102 i perioden 1896 til ca. 1940, hvor den lukkede. Måske har fabrikken før det ligget i Colbjørnsensgade 29, som det fremgår af klippet fra Kvindebladet „Hvad vi vil“ fra 1894.

Som altid hører jeg gerne fra læserne med kommentarer med evt. skanninger af konvolutter.

